

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
КАФЕДРА КРИМІНОЛОГІЇ
ТА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА

ЗЛОЧИННІСТЬ ЯК СУСПІЛЬНА ПРОБЛЕМА ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВИРІШЕННЯ В УКРАЇНІ

Матеріали Всеукраїнської студентської наукової конференції

(Харків, 4 листопада 2016 року)

У двох томах

За редакцією *А. П. Гетьмана, Б. М. Головкіна*

Том 2

Харків
«Право»
2016

УДК 343.988
ББК 67.9(4УКР)61
3-68

Редакційна колегія:

д-р юрид. наук, проф. Б. М. Головкін (голова);
канд. юрид. наук, доц. К. А. Автухов (відповідальний секретар);
канд. юрид. наук, доц. В. В. Пивоваров;
канд. юрид. наук, доц. М. В. Романов;
д-р юрид. наук, проф. О. Ю. Шостко;
канд. юрид. наук, асист. О. В. Новіков

Злочинність як суспільна проблема та шляхи її вирішення в Україні : матеріали Всеукр. студ. наук. конф., м. Харків, 4 листоп. 2016 р. : у 2 т. / за заг. ред. А. П. Гетьмана, Б. М. Головкіна. – Т. 2. – Х. : Право, 2016. – 194 с.

ISBN 978-966-937-086-0

ISBN 978-966-937-088-4 (т. 2)

ISBN 978-966-937-088-4 (т. 2)
ISBN 978-966-937-086-0

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2016
© Видавництво «Право», 2016

2. Литвинов О. М. Кримінальний кодекс України : наук.-практ. коментар: станом на 1 вересня 2016 р. / О. М. Литвинов, П. Д. Біленчук, К. І. Беляков.
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
4. <http://mydisser.com/ua/avtoref/view/7051.html>.
5. Про інформацію Генеральної прокуратури України та Міністерства внутрішніх справ України щодо діяльності правоохоронних органів у зв'язку з поширенням останнім часом у засобах масової інформації повідомлень про вчинення злочинних дій проти статевої свободи та статевої недоторканості неповнолітніх та розповсюдженням дитячої порнографії [Електронний ресурс] : Постанова Верхов. Ради України від 23.12.2009 р. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. Ю. О. Левченко

*В. Д. Мурашйова,
студентка 4 курсу факультету №6
Харківського національного університету внутрішніх справ,
м. Харків*

ВПЛИВ ВІКТИМНОГО ДОСВІДУ НА ФОРМУВАННЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ НЕПОВНОЛІТНІХ

Термін «віктимність» розуміється як здатність індивіда ставати жертвою злочинів у взаємодії з іншими людьми. Вивченням різних аспектів віктимності займалися такі вчені, як Л. В. Франк, Д. В. Рівман, В. Я. Рибальська, Б. М. Головкін, В. І. Полубінський, В. Є. Христенко та ін. Як вважає Д. А. Сорокотягіна, віктимність – це дія або, навпаки, бездіяльність осіб, при яких вони стають жертвами злочину в типових і нетипових для них ситуаціях [1, с. 34]. Віктимність може розглядатися як: індивідуальна віктимність, масова (групова) віктимність та видова віктимність. Досліджуючи індивідуальну віктимність Б. М. Головкін зауважив, що це уразливість членів суспільства перед злочинними посяганнями за певних ситуацій [2, с. 8].

Масова віктимність це віктимність об'єктивно існуючої певної спільноти. Вона характеризується такими показниками, як рівень, структура, динаміка. Співвідношення між індивідуальною віктимністю та масовою віктимністю можливо розглядати як співвідношення окремого злочину та злочинності у цілому. Тому цілком доречно виділити латентну віктимність за аналогією з латентною злочинністю [3, с. 77].

Психолог М. А. Одинцова вважає, що доцільно розглядати два конститутивних типи віктимності: особистісну та рольову. Можна припустити наявність взаємозв'язку між цими двома типами віктимності: особистісна віктимність впливає на рольову поведінку, оскільки зазнає потужного впливу особистісних особливостей людини. Крім того, особистісна віктимність інколи є фактором, який впливає на вибір поведінки в значущій ситуації та зумовлює набуття особою віктимного досвіду [4, с. 84].

З метою виявлення можливого впливу віктимності на формування девіантної поведінки було проведено дослідження, у якому взяли участь 87 осіб. В першу групу були включені злочинці молодіжного віку, особи чоловічої статі, які відбувають покарання в Курязькій виховній колонії, друга група складалася із учнів технічного ліцею м. Харкова. У дослідженні використовувався метод тестів (методика О. О. Андроннікової «Схильність до віктимної поведінки»), методика «Особистісний диференціал»), а також анкетування та матеріали картотеки первинної діагностики психологів установи.

За результатами анкетування з'ясовано, що 76,4% юнаків-злочинців та 42,2% учнів мають віктимний досвід, тобто реалізована віктимність у групи злочинців вірогідно вище ніж у групі

учнів. Досліджувані учні відмітили, що вони стали реальними жертвами таких злочинів, як кишенькові крадіжки, крадіжки телефонів, речей. Неповнолітні злочинці частіше стають жертвами вимагання, грабежів, потерпають від насильства з боку однолітків та батьків. Несподіваним є той факт, що неповнолітні злочинці, які мають більший власний віктимний досвід і стали жертвами вимагання, кишенькових крадіжок, насильства у різних формах, взагалі схильні до меншого за-судження протиправної поведінки. До п'яти віктимногенних якостей особистості досліджувані першої групи віднесли: безпорадність, конфліктність, жадібність, невміння відстояти свою гідність, поступливість. Втім, оцінюючи себе як сильних, справедливих, рішучих, «правильних хлопців», вони на свідомому рівні заперечують наявність віктимногенних якостей. Учасники контрольної групи – учні, до віктимногенних якостей особистості віднесли: нерозбірливість у зв'язках, неконтрольовану агресивність, наївність, щирість, необізнаність. Своїми основними якостями вони вважають самостійність, сумлінність, щирість, чесність, відкритість, тобто свідомо припускають імовірність своєї вразливості та віктимності.

За результатами тестування виявлена потенційна схильність до віктимної поведінки в групах досліджуваних. В групі неповнолітніх злочинців максимально виражена реалізована віктимність, схильність до залежної віктимної поведінки, а також діагностується схильність до агресивної віктимної поведінки, але показник не перевищує середнє значення. В контрольній групі учнів найбільше значення має показник схильності до гіперсоціальної віктимної поведінки, але він не перевищує нормативне значення.

Віктимність залежить від різноманітних чинників: особистісних характеристик та соціально-го статусу людини, звичного чи конфліктного середовища, несподіваної чи травмуючої ситуації для особи. Власний віктимний досвід, якщо він не аналізується, може призвести до можливого формування різних форм девіантної поведінки й неадекватного ставлення до протиправної поведінки.

Список літератури

1. Сорокотягина Д. А. Виктимологический анализ при расследовании преступлений / Д. А. Сорокотягина // Криминалистическая виктимология (вопросы теории и практики) : сб. науч. тр. – Иркутск, 1980. – 124 с.
2. Головкін Б. М. Віктимність як основна категорія віктимології / Б. М. Головкін // Журн. східноєвроп. права. – 2015. – № 20. – С. 6–13.
3. Ривман Д. В. Криминальная виктимология / Д. В. Ривман. – СПб. : Питер, 2002. – 304 с.
4. Одицова М. А. Психология жертвы. Сказкотерапия для взрослых / М. А. Одицова. – Самара : Бахрах-М, 2010. – 240 с.

Науковий керівник – канд. психол. наук, доц. Л. О. Шевченко

С. В. Нагорний,
*студент 7 групи 5 курсу Інституту прокуратури
та кримінальної юстиції Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого,
м. Харків*

ДО ПИТАННЯ ПРО ПРИЧИНИ ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

На сьогодні дослідження проблем злочинності неповнолітніх є доволі популярним напрямом серед науковців в Україні, про що свідчить не один десяток робіт, присвячених цьому питанню. Незважаючи на це, актуальність зазначеної теми анітрохи не зменшилася, оскільки, як влучно зазначив О. Є. Користін: «важливість дослідження злочинності неповнолітніх обумовлюється тим, що вона є відображенням минулого, теперішнього й майбутнього стану кримінологічної обстановки конкретних територій. Це не є випадковим, оскільки стан злочинності неповнолітніх у минулому визначає нинішній стан злочинності дорослих. У свою чергу, нинішній стан злочинності